

μένης ἐπιθέσεως ἐκ τοῦ μέρους τῆς πόλεως· ἀναμφιβόλως ἄρα ὁ πύργος οὗτος ἀπετέλει μέρος τῆς μακεδονικῆς φρουρᾶς τοῦ Μουσείου. Ἐδαπανήθησαν ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ δρ. 988.

ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐφόρου Α. Σχιᾶ ἐξηκολούθησαν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος καὶ αἱ ἐν Ἐλευσίνι ἀνασκαφαί. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ αἱ ἀνασκαφαί περιωρίσθησαν εἰς τὴν τελείαν ἐξερεύνησιν τοῦ ὑπολειπομένου μέρους τῆς νοτίας αὐλῆς τοῦ ἱεροῦ, ἀρξαμένην ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1897. Τὰ εὐρήματα ὑπῆρξαν πενιχρὰ μὲν, ὡς καὶ ἄλλοτε, οὐχὶ ὅμως καὶ ἄνευ τινὸς σημασίας διότι διὰ τινων εὐρεθέντων παιδικῶν τάφων μετὰ γεωμετρικῶν ἀγγείων, κειμένων μεταξὺ τῶν ἐρειπίων προϊστορικῶν οἰκημάτων, καὶ διὰ τῆς εὐρέσεως ὁμοίων ἐρειπίων καὶ νεκρικῶν πυρῶν πολλαχοῦ τῆς Ἐλευσίνος καὶ τοῦ περὶ αὐτὴν χώρου ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ προϊστορικὸς ἐν Ἐλευσίνι συνοικισμὸς ἦτο μέγας ἐκτεινόμενος καθ' ἅπασαν τὴν νοτίαν, τὴν ἀνατολικὴν καὶ τὴν βορειοανατολικὴν πλευρὰν τοῦ λόφου, ἄνευ διακοπῆς. Ἐξερευνηθῆ δὲ καὶ μικρὸν μέρος τοῦ χώρου τούτου μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐν τῇ νοτίᾳ αὐλῇ ἀνασκαφῆς. Τὰ γενόμενα δὲ εὐρήματα εἶνε σχεδὸν μόνον ἀγγεῖα καὶ ὄστρακα ἀγγείων προμηκηναϊκὰ καὶ γεωμετρικὰ, ἀλλ' ἅπαντα ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ καὶ ποικιλίᾳ. Ἐγένετο δὲ καὶ μεγάλη ἐργασία ἐν τῷ Μουσεῖῳ πρὸς κατάταξιν παλαιωτέρων τε καὶ νεωτέρων εὐρημάτων, συνετάχθη δὲ καὶ κατάλογος τῶν μέχρι τοῦ 1897 εὐρημάτων περιλαμβάνων ὑπὲρ τοὺς χιλίους ἀριθμούς. Διὰ τὰς ἀνασκαφὰς καὶ ἐργασίας ταύτας ἐδαπανήθησαν δρ. 7,523.

Ἄλλη δὲ ἐν Ἀττικῇ ἀνασκαφῇ ἐγένετο ἐν Σουνίῳ ὑπὸ τοῦ ἐφόρου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσεῖῳ καὶ μέλους τοῦ συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας Βαλερίου Στάη. Σκοπὸς τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἦτο ἡ ἐξακρίβωσις τῶν τοῦ ναοῦ τῆς Σουνιάδος Ἀθηνᾶς καὶ ἡ ἀποκάλυψις τοῦ περὶ αὐτὸν χώρου.

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ

Ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1898 ἐκτελεσθεῖσα ἐν Ἐλευσίνι ἀνασκαφικὴ ἐργασία πρέπει νὰ διακριθῇ εἰς δύο περιόδους, ὧν ἡ μὲν πρώτη διαρκέσασα ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἔτους μέχρι τοῦ μηνὸς Μαΐου ἦτο συνέχεια τῆς ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀρξαμένης ἐν τῇ νοτιᾷ αὐλῇ τοῦ ἱεροῦ ἀνασκαφῆς (1), ἡ δὲ δευτέρα ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰουλίου μέχρι τῶν μέσων τοῦ Ὀκτωβρίου διαρκέσασα κατηναλώθη εἰς ἐπέκτασιν τῆς ἐν τῇ παναρχαίᾳ νεκροπόλει ἀνασκαφῆς, περὶ ἧς ἐδημοσιεύθη ἤδη ἐκτενὴς ἔκθεσις ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 29-122.

Περὶ τῆς ἐν τῇ παναρχαίᾳ νεκροπόλει ἀνασκαφῆς ταύτης θὰ ῥηθῶσι προσεχῶς πλείονα ἀλλαχοῦ συμπληροῦντα τὰ ἤδη ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. ἐν. ἀν. γεγραμμένα. Πρὸς τὸ παρὸν ἀρκεῖ νὰ δηλωθῇ ὅτι κατὰ τὴν πρὸς νότον κλιτὺν τοῦ λόφου τῆς ἐλευσινιακῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα κεῖται ἡ παναρχαία νεκρόπολις, ἐγένετο σκαφὴ εἰς τρία μέρη:

α') Ἐν τῷ ἤδη ἐσκαμμένῳ μέρει πρῶτον μὲν πρὸς δυσμὰς τοῦ τοίχου Π' (2) εἰς μῆκος 20 μ. περίπου, πρὸς βορρᾶν δὲ τοῦ τοίχου Σ εἰς ἔκτασιν 8 μ. περίπου, εἶτα δὲ κατὰ τὰ νοτιοανατολικά τοῦ ἀνεσκαμμένου μέρους νοτιώτερον τοῦ μεταγενεστέρου τοίχου Δ καὶ τοῦ ῥωμαϊκοῦ ὄχου.

β') Κατὰ τὴν βράχιν τοῦ λόφου πλησιέστατα τῆς νοτιοδυτικῆς γωνίας τοῦ νῦν οἰκοδομήματος τοῦ μουσείου, πρὸς βορρᾶν δὲ τοῦ τῶς ἀνεσκαμμένου μέρους.

γ') Δυτικώτερον τῆς θέσεως ταύτης πέριξ τοῦ ἤδη γνωστοῦ ὑπογείου θολωτοῦ κτιρίου, ὅπερ γνωστὸν ὄν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν

(1) Ἴδε Πρακτικά τοῦ 1897 σελ. 89.

(2) Ἴδε τὸν παρένθετον πίνακα ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1893 σελ. 29-30.

ἀναμφιβόλως εἶνε τάφος, καίτοι τοῦτο ἡμφισβητεῖτο τέως ὑπό τινων (1).

Καί εἰς τὰ τρία ταῦτα μέρη εὐρέθη ἡ συνέχεια τῆς νεκροπόλεως μετὰ ἀλλεπαλλήλων ταφῶν καὶ εὐτελῶν τοιχαρίων προϊστορικῶν οἰκημάτων. Ἰδιωτικὴ δέ τις σκαφή ἐκτελεσθεῖσα παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ἀντικρὺ τοῦ εἰρημένου θολωτοῦ τάφου πρὸς νότον, ἥτοι ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ σαπωνοποιείου τῶν κ.κ. Χαριλάου καὶ Κανελλοπούλου (2) ἀπέδειξεν ὅτι καὶ ἐκεῖ ὑπάρχουσι πυραὶ τῶν ἐσχάτων μυκηναϊκῶν χρόνων, ὡς ἀπεδεικνυον τὰ εὐρεθέντα ὄστρακα καὶ ἀκέραια ἀγγεῖα. Ὀλόκληρος ἄρα ἡ πρὸς νότον κλιτὺς τοῦ λόφου τῆς ἐλευσινιακῆς ἀκροπόλεως κατέχεται ὑπὸ τῆς εἰρημένης παναρχαίας νεκροπόλεως, τὸ δὲ ἤδη ἀνεσκαμμένον μέρος αὐτῆς εἶνε πολὺ μικρὸν ἀναλόγως πρὸς τὴν ἔκτασιν, ἣν αὐτὴ κατέχει. Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἔργον εἶνε νὰ ἐξαγοράσῃ ὄχι μόνον ἅπασαν τὴν αὐτόθι ἀπὸ πολλοῦ ὡς ἐξαγοραστῆαν κριθεῖσαν ἔκτασιν, ἀλλὰ καὶ ἄλλην προσέτι, ἐν οἷς καὶ τοὺς ἐκεῖθεν τῆς σημερινῆς ὁδοῦ καὶ τῶν ἀρχαίων τοίχων Β καὶ Δ (3) κειμένους οἰκίσκους, ἵνα συνεχίσῃ τὴν ἀνασκαφήν. Καὶ κατὰ τὴν νοτιανατολικὴν δὲ καὶ ἀνατολικὴν κλιτὺν τοῦ λόφου, ἔνθα τὸ ἱερόν, ἐξετείνεται ὡσαύτως ἡ παναρχαία νεκρόπολις, ὡς ἀποδεικνύουσιν οἱ τε ὑπὸ Φιλίου καὶ οἱ ὑπ' ἐμοῦ πρότερον (4) καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνακαλυφθέντες τάφοι, περὶ ὧν ἀκολούθως. Ἡ μεγάλη αὕτη ἔκτασις τῆς νεκροπόλεως ἀποδεικνύει ὅτι κατὰ τε τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους καὶ τοὺς τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων ὑπῆρχεν ἐν Ἐλευσίνι συνοικισμὸς λίαν σημαντικὸς, μᾶλλον δὲ πόλις ἀληθῆς διὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους.

Τὴν σημασίαν τῆς νεκροπόλεως ταύτης ἐξαιρεῖ καὶ τὸ σπά-

(1) Τσουντας, Μυκην. σελ. 123, Philios, Éleusis, ses mystères etc. σελ. 78. Πρὸς. Lenormant, Gazette archéol. 1883 σελ. 218 (planche 42). Perrot et Chipiez, Histoire de l'art VI σελ. 417 ἐξ.

(2) Τὸ ἔργοστάσιον τοῦτο σημειοῦται καὶ παρὰ Curtius und Kaupert, Karten von Attica.

(3) Ἴδε παρ' ἐνθ. πίν. Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 29-30.

(4) Πρακτικά 1895 σελ. 160 ὑποσημ. 4 καὶ σελ. 170 ἐξ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1898. σελ. 38.

νιον ἀληθῶς γεγονός ὅτι ἀπανταχοῦ, ὅπου μέχρι τοῦδε ἐγένετο σκαφή τις ἐν αὐτῇ, ἐλάχισται ἀπεκαλύφθησαν βλάβαι τῶν παναρχαίων ταφῶν ἐξ ἐπηρειῶν ὑστέρων χρόνων· παρὰ τὸ μουσεῖον μάλιστα καὶ τὸν θολωτὸν τάφον ἡ ἀνασκαφή τοῦ παρελθόντος θέρους ἔδειξεν ὅτι μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους φθάνουσι τὰ προϊστορικὰ λείψανα καὶ μόνον ἐν λίαν περιορισμέναις περιοχαῖς φαίνονται μεταγενέστεραι (συνήθως τῶν ὀλίγων πρὸ ἡμῶν χρόνων) φθοραί.

Τὰ εὐρήματα τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ 1898 δὲν δύνανται νὰ περιγραφῶσιν ἐνταῦθα, πρέπον δ' ὅμως νομίζω νὰ ἀναγραφῶσι καὶ ἀπὸ τοῦδε κεφαλαιώδη τινὰ περὶ αὐτῶν. Ἐν τῇ προεκτάσει τοῦ πρότερον ἀνεσκαμμένου μέρους πρὸς δυσμὰς τοῦ τοίχου Π' πρὸς βορρᾶν δὲ τοῦ τοίχου Σ εὐρέθησαν πολυάριθμοι γεωμετρικοὶ τάφοι, ἀλλὰ ὀλίγον δυτικώτερον τῆς προεκτάσεως τοῦ τοίχου σ' ὑπάρχουσι μόνον προϊστορικαὶ ταφαί. Οἱ γεωμετρικοὶ τάφοι λοιπὸν ἐκτείνονται κατὰ μῆκος ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον περιβαλλόμενοι ἑκατέρωθεν (ἦτοι ἐξ ἀνατολῶν καὶ ἐκ δυσμῶν) ὑπὸ προϊστορικῶν ταφῶν· ὁ δὲ ἐν τῷ μέσῳ χῶρος ὁ κατεχόμενος ὑπὸ τῶν γεωμετρικῶν τάφων δὲν ἦτο πρότερον κατελημμένος ὑπὸ προϊστορικῶν ταφῶν. Ἐν ταῖς πρὸς δυσμὰς τῆς προεκτάσεως τοῦ τοίχου σ' προϊστορικαῖς ταφαῖς ἀνεκαλύφθησαν πάλιν τὰ αὐτὰ ἀλλεπάλληλα στρώματα τοιχαρίων, ἅτινα καὶ ἐντὸς τοῦ κτιρίου Α (1), ἀπεδείχθη δὲ καὶ πάλιν ὅτι τὰ πλείστα μὲν τῶν τοιχαρίων τούτων εἶνε παλαιότερα τῶν γεωμετρικῶν τάφων, τὰ δύο δὲ ἀνώτατα στρώματα νεώτερα αὐτῶν, οὐδὲν δὲ στῶμα τοιχαρίων ὑπάρχει σύγχρονον πρὸς τοὺς γεωμετρικοὺς τάφους. Ὡσαύτως δ' ἀπεδείχθη καὶ μάλιστα πολὺ σαφέστερον ἢ ἄλλοτε ὅτι τινὲς μὲν τῶν προϊστορικῶν πυρῶν εἶνε παλαιότεραι καὶ τῶν παλαιωτάτων τοιχαρίων, τινὲς δὲ νεώτεραι. Ὅ,τι λοιπὸν ἐν τῷ κτιρίῳ Α παρατηρήθη μετὰ πολλῶν δυσκολιῶν καὶ ἀτελῶς, ἐζηκριβώθη δὲ μόλις μετὰ πολλὰς ἐρεύνας καὶ δισταγμοὺς καὶ ἀμφιβολίας, ἀπεκαλύφθη πάλιν ἐνταῦθα σαφέστερον καὶ βεβαιότερον, ἐπεκυρώθησαν δὲ πληρέστατα τὰ ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 44-48 καὶ 53-65 γεγραμμένα.

(1) Ἴδε Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 41-48.

Ἔτι σπουδαιότερα ἀποκάλυψις τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ παρελθόντος θέρους εἶνε ὅτι ἐν ταῖς πλείσταις προϊστορικαῖς πυραῖς εὑρέθησαν ἀλλεπάλληλα λεπτά στρώματα ἀσβέστου ἐξ ἐκείνης, ἧς ὀλίγα ἔχνη παρετήρησα ἐν ἔτει 1897 ἐν ταῖς πυραῖς 57 καὶ 62, εἰκάζον δὲ ὅτι εἶνε λείψανα ἀνθρωπίνων ὄστων μεταβεβλημένων εἰς ἄσβεστον ἐκ τοῦ πολλοῦ πυρός (1). Ἡ ἄσβεστος αὕτη ἄλλοτε μὲν εὑρίσκετο ἐντὸς τῆς τέφρας τῶν πυρῶν εἰς μικρὰς μάζας ἢ κατὰ λεπτά ὀριζόντια στρώματα (2) ἀποτεθειμένα ὑπὸ τῶν κατασταλαζόντων ὀμβρίων ὕδατων, ὅτε δὲ ὄχι μὲν ἐντὸς τοῦ στρώματος τῆς τέφρας, ἀλλ' ὀλίγον τι ὑποκάτω αὐτοῦ ἢ παραπλεύρως, ὅπου κατεστάλαζον διὰ τῆς τέφρας διερχόμενα τὰ ὄμβρια ὕδατα. Ἐνίοτε ἢ ἄσβεστος δὲν εὑρέθη κατὰ στρώματα ὀριζόντια ὀπισθοῦν μεγάλα, ἀλλ' ὑπῆρχε διεσπαρμένη ἐντὸς τῶν χωμάτων (ἢ τῆς τέφρας) ὁμοιάζουσα πρὸς λατύπηνη πωρίων λίθων, ἐν τινι τόπῳ δὲ τὰ στρώματα δὲν ἦσαν ὀριζόντια ἀλλ' εἶχον πολλὰς συρρικνώσεις ἀποτελούσας ποικίλα καὶ περιέργα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κυκλικῶς συνεστραμμένα σχήματα (3). Ποσὸν τι ἐκ τῆς τοιαύτης

(1) Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 68.

(2) Ἐν μιᾷ πυρᾷ (παρὰ τὸ μουσεῖον) τὰ τοιαῦτα στρώματα ἦσαν οὕτω λεπτά καὶ πυκνῶς ἐπ' ἀλλήλων κείμενα, ὥστε ὁμοιάζον πρὸς δέσμη παιγνιοχάρτων.

(3) Ὁ διδάκτωρ Θ. Σκοῦφος ἐμπειρότατος περὶ τὴν γεωλογίαν καὶ παλαιοντολογίαν ἐπισκεφθεὶς μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τούτῳ τὴν ἑλευσινιακὴν νεκρόπολιν καὶ ἐξετάσας τὰ τε μετὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἐπὶ τόπου περιωζόμενα ὀλίγα λείψανα τῶν προϊστορικῶν πυρῶν καὶ τὰς ἐμὰς ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς παρατηρήσεις γράφει τὰ ἑξῆς: Τοιαῦται συρρικνώσεις καὶ στολιδώσεις ἀπαντῶσι συχνότατα ἐπὶ ὕδατογενῶν γεωλογικῶν στρωμάτων, ἠδύναντο δὲ κάλλιστα νὰ σχηματισθῶσι καὶ ἐν νεκρικαῖς πυραῖς, ἀφοῦ ἢ τε σποδὸς καὶ ἢ περὶ αὐτὰς καὶ ἢ ὑπ' αὐτὰς γῆ κούφη οὔσα ὑπέστη πολλὰς συμπιέσεις· καὶ διὰ μὲν τῆς ἐπιρροίας τῶν ὑδάτων διετάχθη αὕτη εἰς φυλλοειδῆ ἐπάλληλα στρώματα, διὰ δὲ τῆς πλευρικῆς πίεσεως καὶ τῆς τῶν ὑπερκειμένων καὶ μεταγενεστέρων χωμάτων ἐπιτεύχθη ἢ στολιδωσις αὐτῶν· οὐδαμῶς δὲ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἐπιχείρημα πρὸς ἀνατροπὴν τῆς γνώμης ὅτι τὰ εὐρεθέντα στρώματα τέφρας εἶνε νεκρικαὶ πυραὶ. Ἀφοῦ δὲ ἢ μὲν χημικὴ ἀνάλυσις τοῦ κ. Ζέγγελου εβεβαίωσε τὴν ἐν τοῖς στρώμασι τῆς τέφρας ἢ παρ' αὐτὰ παρουσίαν φωσφόρου, φωσφοροῦχα δὲ ὄρυκτα ἢ πετρώματα δὲν παρουσιάζονται αὐτόθι, συμμερίζομαι καὶ ἐγὼ τὴν ὑμετέραν πεποιθῆσιν ὅτι ὁ φωσφόρος μόνον ἐκ ζωικῶν ὄστων δύναται νὰ προέρχῃται.

Θ. ΣΚΟΥΦΟΣ

ἀσβέστου συνέλεξα ἐκ πολλῶν πυρῶν, ἀπέστειλα δὲ εἰς τὸν φίλον μου Κωνσταντῖνον Ζέγγελην ὑφηγητὴν τῆς χημείας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ, ἵνα διὰ χημικῆς ἀναλύσεως ἐξακριβώσῃ, ἂν ἀληθῶς ἢ ἀσβεστος αὕτη εἶνε λείψανον ὀστῶν. Ἀληθῶς δὲ ἡ χημικὴ ἐξέταση ἀπέδειξεν ἐν τοῖς ἀναλυθεῖσι δειγμασιν ἰκανὸν ποσὸν φωσφόρου, ὅστις δὲν δύναται ἄλλως νὰ ἐξηγηθῇ ἢ ὡς προερχόμενος ἐξ ὀστῶν. Καὶ ἂν λοιπὸν μέχρι τοῦδε ἡδύνατο νὰ θεωρηθῇ πως εὐλογος ἀμφιβολία τις μήτοι αἱ εὐρεθεῖσαι πολυάριθμοι πυραὶ δὲν ἦσαν πυραὶ νεκρῶν, ἀφοῦ δὲν εὐρέθησαν σαφῆ ἔχνη ὀστῶν κεκαυμένων, ἥδη δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὑπόστασιν οὐδεμία ἀμφιβολία· διότι ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι τὰ ὀστᾶ, ὧν τὴν ὑπαρξιν ἐν ταῖς πυραῖς ἐβεβαίωσεν ἡ χημικὴ ἐξέταση, δὲν ἦσαν ἀνθρώπων ἀλλὰ ζῶων ἀναιρεῖται εὐκόλως καὶ ἀναντιρρήτως ἐξ αὐτῆς τῆς διασκευῆς τῶν εὐρεθεισῶν πυρῶν. Περὶ τούτου πλεονα ἄλλοτε.

Ἡ ἐκθεσις τοῦ κ. Ζέγγελη ἔχει οὕτως :

Ἐξετάσας τὰ σταλέντα μοι πέντε εἶδη χωμάτων ἐξ Ἐλευσίνος, πρὸς ἐξακριβώσιν τῆς προελεύσεως αὐτῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἂν ταῦτα ἐμπεριέχουσι λείψανα ὀστῶν κεκαυμένων, ἀνακοινῶ ὑμῖν τὰ ἐξῆς.

Ὡς γνωστὸν τὸ κύριον συστατικὸν τῆς οὐσίας τῶν ὀστῶν εἶνε τὸ φωσφορικὸν ἀσβέστιον, ἥτοι ἔνωσις χημικῆ ἀσβέστου μετὰ φωσφορικῷ ὀξέος, ἥτις ἔνωσις ἀποτελεῖ τὰ 65-70 % κατὰ μέσον ὄρον τῆς ὅλης οὐσίας τῶν ὀστῶν, ὥστε ἡ ἀνίχνευσις τῶν δύο τούτων συστατικῶν ἡδύνατο καὶ ἤρκει νὰ ἐξακριβώσῃ τὸ γεγονός.

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν ἀσβεστον, αὕτη ἀποτελεῖ τὸ κύριον συστατικὸν ὄλων τῶν ἄνω δειγμάτων, ἰδίᾳ ὅμως οὐχὶ μετὰ φωσφορικῷ ὀξέος ἀλλὰ μετ' ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἠνωμένη ὡς ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον, ὡς τοῦτο ἐμφαίνεται προχείρως ἐκ τοῦ ἀθρόου ἀναθρασμοῦ ὅστις παράγεται ἂν ἐπὶ οἰουδήποτε τῶν ἄνω χωμάτων ἐπιχύσωμεν ἀραιὸν τι ὀξύ, πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῆς γενομένης χημικῆς ἀναλύσεως, ἐξ οὗ ὡς συμπέρασμα ἀπορρέει τὸ γεγονός ὅτι

τὰ χῶματα ταῦτα δὲν δύνανται νὰ εἶνε τέφρα ὀστῶν, ἀλλ' ἂν ὄντως λείψανα καέντων ὀστῶν ὑπάρχουσιν ἐν αὐτοῖς, ταῦτα συγκατεχώσθησαν ἀναμιξ μετ' ἀσβεστολιθικῆς γῆς.

Ὡς δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἀνομοιομόρφου, τῆς ἐλλείψεως συνεκτικότητος καὶ ἄλλων ἐξωτερικῶν φαινομένων προκύπτει, ἅπαντα τὰ ἄνω χῶματα δὲν εἶνε φυσικόν τι προϊόν ὁμοιομερῆς ἤτοι πέτρωμα, ἀλλὰ μίγμα πολλῶν ἐν μέρει ἴσως φυσικῶν (ἀσβεστολίθου, κοινῆς γῆς, χῶματος), ἐν μέρει τεχνητῶν (ἀσβέστου, διὰ χρόνου εἰς ἀνθρακ. ἀσβεστον μεταποιηθείσης) ὑπολειμμάτων καύσεως ὀργάν. σωμάτων καὶ προϊόντων.

Πλὴν δὲ τούτων καὶ ἡ τοῦ ὕδατος ἐπίδρασις διὰ χρόνου ἠλωίωσεν ἴσως ἐν τισι τὴν ἀρχικὴν τούτων σύστασιν.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ δεύτερον τῶν συστατικῶν, τὸ φωσφορικὸν ὀξύ, τοῦτο προσδιωρίσθη ἀκριβῶς ἐν τοῖς ἄνω δειγμασι καὶ εὑρέθη ἐν ἅπασιν αὐτοῖς περιεχόμενον κατὰ τὰς κάτωθι ἀναλογίας.

Ἄρ. 1. Χῶμα ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 72 πυρᾶς.

$$\begin{aligned} \text{Φωσφόρος (P)} &= 1.89 \% \\ \text{ἀναλογῶν εἰς} \\ \text{Φωσφορικὸν ὀξύ} \\ \text{(P}_2\text{O}_5) &= 4.29 \% \end{aligned}$$

Ἐν τῷ δειγματι τούτῳ παρατηρεῖται εὐκρινῶς καὶ τεμάχιον κυανοῦν ἀσβεστολίθου ἢ μαρμαῦρου. Τὸ ποσὸν τῆς περιεχομένης ἀσβέστου (CaO) δι' ἀναλύσεως εὑρέθη ἀνερχόμενον εἰς 21.9 % ἀντιστοιχοῦν εἰς ἀνθρακικὴν ἀσβεστον (CaCO₃) 39,25 %.

Ἄρ. 2. Χῶμα ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 32 πυρᾶς.

$$\begin{aligned} \text{Φωσφόρος} &= 0.34 \% \\ \text{Φωσφορικὸν ὀξύ} &= 0.77 \% \end{aligned}$$

Ἄρ. 3. Τέφρα ὑπὸ τὴν πυρὰν 29.

$$\begin{aligned} \text{Φωσφόρος} &= 0.24 \% \\ \text{Φωσφορικὸν ὀξύ} &= 0.545 \end{aligned}$$

Ἄρ. 4. Χῶμα ὑπὸ τὴν πυρὰν 29.

Φωσφόρος = 0.36 %

Φωσφορικὸν ὄξυ = 0.815

Ἄρ. 5. Τέφρα ἐκ τῆς πυρᾶς 79.

Φωσφόρος = 0,37

Φωσφορικὸν ὄξυ = 0,847

Ἄρ. 6. Τέφρα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 26 ἀγγείου.

Φωσφόρος = ἴχνη

Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ φωσφορικοῦ ὄξεος ἐγένετο διὰ κατεργασίας τῶν χωμάτων ἐν θερμῷ ὑπὸ βασιλικοῦ ὕδατος, καθιζήσεως τοῦ ἐν τῷ διαλύματι φωσφορικοῦ ὄξεος διὰ μολυβδαινικοῦ ἀμμωνίου, ἀναδιαλύσεως τοῦ ἰζήματος ἐν ἀμμωνίᾳ καὶ καθιζήσεως διὰ μαγνησιακοῦ διαλύματος (mixture magnesienne), διακαύσεως τοῦ ἰζήματος καὶ ζυγίσεως τοῦ οὕτω ἀποχωρισθέντος πυροφωσφορικοῦ μαγνησίου.

Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 6 δεῖγμα ὁ φωσφόρος εὐρέθη κατ' ἴχνη μόνον ἀληθῶς περιεχόμενος· ταῦτα καίτοι ἦσαν ἀρκούντως αἰσθητά, οὐχ ἤττον δὲν ἠδύνατο νὰ προσδιορισθῶσι διότι ἐνῶ ἐκ τῶν ἄλλων δειγμάτων μοι ἐστάλη λίαν ἐπαρκῆς πρὸς χημικὴν ἀνάλυσιν ποσότης, ἐκ τοῦ τελευταίου μοι ἐστάλησαν μόλις 0,1^{ρα}4.

Καίτοι ἡ ποσότης, ἥτις εἰς τὰ πέντε πρῶτα δείγματα περιέχεται, δὲν εἶνε μεγάλη, οὐχ ἤττον εἶνε τοιαύτη, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ταύτην ὡς ἐκ τυχαίων προσμιξεων τῶν συστατικῶν τῶν χωμάτων προερχομένην, ἀλλ' ἐξ ἅπαντος ἐκ τῆς συμμιξεως ἐν αὐτοῖς οὐσιῶν τὰ μάλιστα φωσφορούχων.

Τοιαῦτα δὲ πρόκεινται δύο εἰδῶν.

1. Ὁρυκτὰ ὡς ὁ ἀπατίτης, ὁ φωσφορίτης ἢ λείψανα παλαιοντολογικὰ ὡς οἱ κοπρόλιθοι.

Τοιαῦτα ὅμως σώματα δὲν ἀπαντῶσιν ἐν Ἑλλάδι, οὐδαμῶς δὲ περὶ τὴν Ἐλευσίνα.

2. Ὁργανικῆς καταγωγῆς σώματα, οἷον τέφρα φυτῶν ἢ τέφρα ὀστῶν.

Καθὰ γνωστόν, ὁ ἐν τῷ ζωϊκῷ ὄργανισμῷ περιεχόμενος φωσφόρος ἔλκει τὴν καταγωγὴν του ἐκ τῆς φυτικῆς τροφῆς. Τὰ φυτὰ ἐν τοῖς σπόροις ἰδίᾳ αὐτῶν, τοῖς καρποῖς, ταῖς ρίζαις κλπ. περιέχουσι ποσὰ ἄξια λόγου φωσφόρου· οὕτω τοιαῦτα ὡς ἄνω μέρη φυτῶν ἐν ξηρᾷ τελείως καταστάσει περιέχουσι κατὰ μέσον ὅρον 5-15 ἐπὶ τοῖς χιλίοις φωσφορικοῦ ὀξέος.

Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἢ ἐκ φυτῶν προέλευσις δὲν φαίνεται ἡμῖν πιθανὴ ἕνεκα τῶν ἐξῆς λόγων.

1. Τῆς ἐλλείψεως συστατικῶν τινῶν ἀπαραιτήτων τοιαύτης φυτικῆς τέφρας καὶ δὴ καλίου κλπ. χημικῶς ἐλεγχθείσης.

2. Ἐκ τῆς εὐρεθείσης ποσότητος φωσφορικοῦ ὀξέος, ἥτις ἂν ὑποθετῆ ὅτι ὀφείλεται εἰς φυτικὴν τέφραν ἔπρεπε νὰ εἶνε πολὺ μικροτέρα ἀφοῦ τὸ κύριον σῶμα ἀποτελεῖται ἐξ ἀνθρακικῆς ἀσβέστου, ὡς εἴπομεν.

Μόνον ἂν ἰδιαίτεροι ἀρχαιολογικοὶ λόγοι δύνανται νὰ ὑπαγορεύσωσι τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἐκαίοντο ἐκεῖ τοιοῦτου εἴδους σπόροι ἢ καρποὶ κλπ. (οὐχὶ ξύλα), ἠδύνατο — πάντως ὁμως λίαν παρακεκινδυνευμένως — νὰ ἀποδοθῆ ἢ εὐρεθῆσα φωσφόρου ποσότης εἰς φυτικὴν καταγωγὴν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δεῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν ἔλλειψιν τοῦ καλίου κλπ. ἤτοι τῶν ἐτέρων συστατικῶν τῆς φυτικῆς τέφρας, νὰ ἐξηγήσωμεν διὰ τῆς ὑποθέσεως ὅτι ταῦτα διελύθησαν καὶ παρεσύρθησαν ὑπὸ τῶν ὑδάτων, τοῦ φωσφορικοῦ ὀξέος ἐνωθέντος μετὰ τῆς ἀσβέστου τῶν πέριξ ἀσβεστολιθικῶν χωμάτων καὶ σχηματίσαντος φωσφορικὴν ἀσβεστον.

Ἐκ τούτων πάντων τῶν λόγων ἐμόρφωσα τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ ἀνευρεθεὶς φωσφόρος ἐν τοῖς χώμασι καὶ τῇ τέφρᾳ ὀφείλεται εἰς τέφραν ὁστῶν συγκαταμιχθεῖσαν μετ' ἄλλων σωμάτων ἰδίᾳ γῆς ἀσβεστολιθικῆς.

Αὕτη νομίζομεν εἶνε ἡ μόνη πιθανὴ ἐξήγησις τῆς ἐν σχετικῶς ἀξίᾳ λόγου ποσότητι ὑπάρξεως τοῦ φωσφόρου ἐν τοῖς ῥηθείσι χώμασι κλπ. ἥτις πιθανὴ ἐξήγησις γίνεται ἀσφαλῆς βεβαιότητος ἂν ἀρχαιολογικοὶ λόγοι δύνανται νὰ τὴν ἐνισχύσωσιν.

Ἐν Ἀθήναις 10 Φεβρουαρίου 1899.

Κ. Δ. ΖΕΓΓΕΛΗΣ

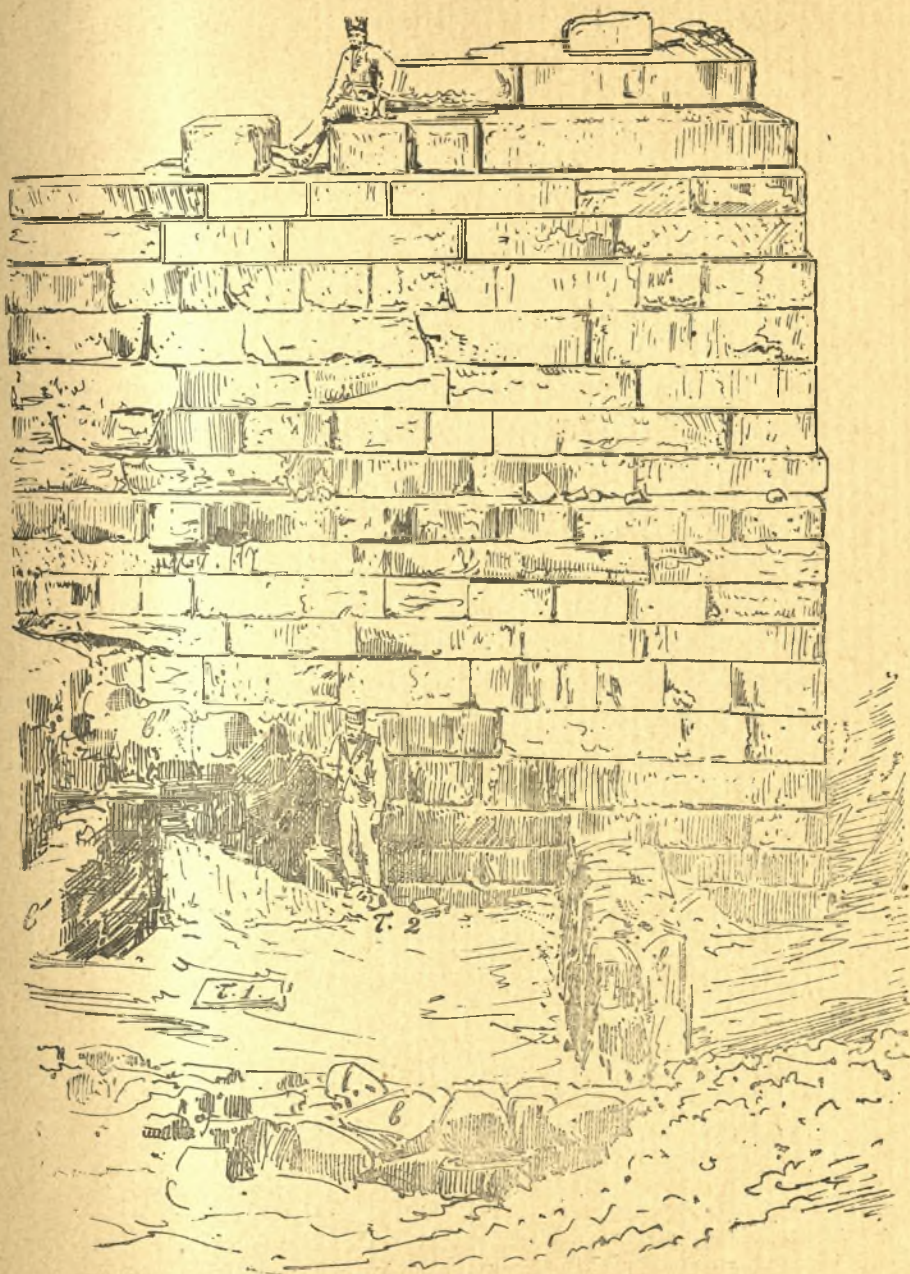
Ἡ ἐν αὐτῷ τῷ ἱερῷ ἐν τῇ νοτιά αὐλῇ ἀνασκαφὴ ἀπεκάλυψε μόνον κτιρίων λείψανα, ἅτινα παριστᾷ τὸ ἐν πίν. 2 σχεδιαγράφημα. Τοῦτο δὲ καὶ προσεδοκᾶτο. Πλὴν τῶν κτιρίων μόνον θραύσματά τινα ἀγγείων πασῶν τῶν ἐποχῶν εὐρέθησαν, οὐδὲν δὲ ἀρχαῖον ἀντικείμενον ἀξιολογώτερον. Ἦδη ἡ ἐν τῇ νοτιά αὐλῇ τοῦ ἱεροῦ ἀνασκαφὴ πρέπει νὰ θεωρηθῇ περατωθεῖσα, διότι ἐξ ἀπάσης τῆς περιοχῆς αὐτῆς μόνον μικρά τινα μέρη δὲν ἐξηρευνήθησαν κωλυομένης τῆς ἐργασίας ὑπὸ τῶν ὑπερκειμένων ἀρχαίων κτιρίων ἢ ἐξ ἄλλων παραπλησιῶν ἐμποδίων. Ἐκ τῶν εὐρεθέντων κτιρίων ἀξιολογώτερον εἶνε λείψανόν τι Υ' τοῦ αὐτοῦ διερχομένου τείχους τῶν κατὰ τὸν Περικλέα χρόνων, οὗ ἅπαντες σχεδὸν οἱ λίθοι ἀφῆρηθησαν ἐν ὑστέροις χρόνοις (1). Τὸ νῦν εὐρεθὲν μέρος Υ' εἶνε μόνον ὁ κατώτατος δόμος τῶν θεμελίων, ὅστις ἔνεκα τῆς πρὸς νότον κλίσεως τοῦ ἐδάφους δὲν καταλαμβάνει ἅπαν τὸ πλάτος τοῦ τείχους, ἀλλ' ἐκτείνεται μόνον κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν πλευρὰν αὐτοῦ (2). Οἱ εὐρεθέντες λίθοι δὲν εἶνε συνεχεῖς καθ' ἅπαν τὸ ἀποκαλυφθὲν μέρος τοῦ Υ', ἐλλείποντος μέρους τινὸς ἐν τῷ μέσῳ, ἀλλὰ τὰ ἐν τῷ βράχῳ κλιμακωτὰ λαξεύματα, ἐν οἷς ἦσαν τεθεμελιωμένοι οἱ λίθοι, σωζόμενα δεικνύουσι τὴν θέσιν τῶν ἐλλειπόντων λίθων.

Ἐνδοτέρω τοῦ Υ' εὐρέθη παράδοξόν τι κιονοειδὲς κτίσμα υ ὕψους 2,25 ἠχοδομημένον εὐτελέστατα διὰ πέντε δόμων πωρίνων πλινθίδων εἰλημμένων ἐξ ἄλλου κτιρίου καὶ πολλαχῶς τεθραυσμένων. Τοῦτο φαίνεται ὅτι ἐχρησίμωσεν ὡς ὑποστήριγμα κεκλιμένου τινὸς ἐπιπέδου ξυλίνου κατασκευασθέντος πρὸς ἀνέλκυσιν τῶν ἐκ τοῦ τείχους ἀφαιρουμένων λίθων· κατεσκευάσθη δὲ προχείρως ἐκ τεθραυσμένων καὶ ἀχρήστων λίθων αὐτοῦ τοῦ τείχους.

Ὁ εἰς τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Τελεστηρίου ἀνήκων τοῖχος Γ-Γ' εἶνε τεθεμελιωμένος εἰς βάθος 9,64 ἀπὸ τοῦ δαπέδου τῆς Φιλω-

(1) Πρὸς. Πρακτικά 1895 σελ. 168 ἐξ.

(2) Ἐν τῷ σχεδίῳ ἡ γραμμὴ τοῦ Υ' δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν γραμμὴν τοῦ τείχους κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Λυκάκη (Πρακτικά 1895 πίν. 1), ἴσως διότι ὁ κατώτατος δόμος δὲν ἠκολούθει αὐστηρῶς τὴν γραμμὴν ταύτην. Δυστυχῶς ἡ ἀσυμφωνία αὕτη παρετηρήθη μόνον μετὰ τὴν ἐκ νέου ἐπίχλωσιν τοῦ ἀνασκαφέντος μέρους, ὅτε δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξελεγχθῇ πάλιν ἡ καταμέτρησης.

Τὰ θεμέλια τοῦ τοίχου Γ-Γ'.

νείου στοᾶς, βαθμηδὸν ὁμως πρὸς δυσμᾶς (ἤτοι πρὸς τὸ Γ') τὸ βάθος αὐτοῦ ἐλαττοῦται σημαντικῶς ὡς ἐκ τοῦ ἀποτόμως ἀνυψουμένου βραχῶδους ἐδάφους. Οἱ ἀνώτατοι δόμοι τοῦ Γ-Γ' ἐλλείπουσιν, ὑπολείπονται δὲ οἱ κατώτεροι δέκα ἐννέα (1), ἔχοντες ἐν ὄλῳ ὕψος 7,35, οἵτινες καὶ παρίστανται ἐν τῇ προηγουμένη εἰκόνι ἐκ φωτογραφίας τινὸς πεποιημένη.

Πλὴν τούτων εὐρέθησαν καὶ πολλὰ παλαιότερα τοιχάρια (β, β' καὶ β''), ὧν τινὰ διακρίνονται καὶ ἐν τῇ εἰκόνι, ὁμοία πρὸς τὰ ἐν Πρακτικοῖς 1895 πίν. 1 σημειούμενα α3 καὶ α4, καὶ τὰ πολυάριθμα κατὰ τὴν νοτιὰν κλιτὸν τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως ἐν τῇ νεκροπόλει εὐρισκόμενα (2). Μεταξὺ τῶν τοιχαρίων τούτων εὐρέθησαν καὶ τρεῖς ὀρυκτοὶ τάφοι παιδίων τ1, τ2 καὶ τ3, ἀνήκοντες εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων, ὁ τρίτος δ' ἐκ τούτων κεῖται ἐν τοιαύτῃ θέσει, ὥστε εἶνε φανερὸν ὅτι εἶνε νεώτερος τῶν παρακειμένων τοιχαρίων, διότι ἄλλως θὰ ἦτο κατεστραμμένος κατὰ τὴν οἰκοδομὴν αὐτῶν. Τὰ εὐτελεῆ ἄρα τοιχάρια ταῦτα (ὡς καὶ τὰ ἐν Πρακτικοῖς 1895 πίν. 1 σημειούμενα α3 καὶ α4) εἶνε παλαιότερα τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων σύγχρονα δὲ πρὸς τὰ ἐν τῇ παναρχαίᾳ νεκροπόλει εὐρεθέντα τοιχάρια τῶν κατωτέρων τεσσάρων στρωμάτων, ἀνήκουσι δὲ καὶ ταῦτα ὡς ἐκεῖνα εἰς οἰκήματα προϊστορικῶν χρόνων (ἴδε καὶ ἀνωτέρω σελ. 74). Καὶ τὰ ἐνταῦθα δ' εὐρεθέντα τοιχάρια ὁμοίως πρὸς τὰ ἐν τῇ παναρχαίᾳ νεκροπόλει διακρίνονται εἰς τρία στρώματα, ὧν κατώτατον τὸ β, μέσον τὸ β' καὶ ἀνώτατον τὸ β'', ὅπερ κεῖται 0,90 ὑψηλότερον τοῦ παρακειμένου τάφου τ1 καὶ μόνον τῶν ἄλλων ἐνδέχεται νὰ εἶνε σύγχρονον τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων (πιθανώτερον δ' ὁμως καὶ αὐτὸ εἶνε παλαιότερον ὡς καὶ τὰ λοιπὰ) (3).

(1) Ὁ ἀνώτατος ἐξ αὐτῶν εἶνε ἐκ μέλανος ἐλευσινίου λίθου, οἱ δὲ λοιποὶ ἐκ πώρου.

(2) Ἐφημ. Ἄρχ. 1898 σελ. 41 ἐξ.

(3) Τὰ β ὑψοῦνται μέχρι τοῦ δευτέρου δόμου τοῦ τοίχου Γ-Γ', ὀλίγον τι βαθύτερον δὲ τοῦ ὕψους τούτου εἶνε ἐσκαμμένοι οἱ τάφοι τ1 καὶ τ2 (ἤτοι β,70 βαθύτερον τοῦ ἀνωτάτου δόμου τοῦ Γ-Γ'). Τὸ παρὰ τὸν τάφον τ3 ὑπάρχον τοιχάριον β' ὑψοῦται μέχρι τοῦ πέμπτου δόμου τοῦ Γ-Γ', ὁ δὲ τάφος τ3 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν τέταρτον δόμον. Τὸ β'' κεῖται κατὰ ἓνα ἐτι δόμον ὑψηλότερον τοῦ β'.

Οι τρεῖς τάφοι τ1, τ2 καὶ τ3 ἦσαν πάντες πενιχρότατοι εἰς κτερίσματα, ἀνήκοντες εἰς παιδία, ὅθεν καὶ τὸ μικρὸν μέγεθος αὐτῶν. Ὁ τάφος τ1 κτιστὸς διὰ λίθων καὶ καλυπτόμενος διὰ πλακῶν, ἔχων δὲ μῆκος 0,95, πλάτος 0,35 καὶ βάθος 0,35 ἀνῆκεν εἰς παῖδα ὡσεὶ ὀκταετῆ, οὗ ἡ κεφαλὴ ἔκειτο πρὸς βορρᾶν, οἱ δὲ πόδες ἦσαν ὀλίγον τι συγκεκαμμένοι πρὸς ἀνατολάς, ὥστε πιθανῶς ὁ νεκρὸς ἐτάφη κατακεκλιμένος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ. Ὡς κτερίσμα εὐρέθησαν ἐν τῷ τάφῳ πέντε πόδες ἀγγείων γεωμετρικῶν (ὡς εἶνε φανερὸν ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ μελανοῦ γανώματος αὐτῶν), οἵτινες ἀποκεκομμένοι ὄντες ἐκ τῶν εἰς ἅ ἀνήκον ἀγγείων ἀνεπλήρωσαν ἕνεκα τοῦ κωνικοῦ σχήματος αὐτῶν παρὰ πένησιν ἀνθρώποις τὰ κύπελλα (1). Σπουδαῖον ἐν τούτῳ τῷ τάφῳ εἶνε ὅτι ἐγγύτατα πρὸς τὴν δυτικὴν πλευρὰν αὐτοῦ εὐρέθη βόθρος τις διαμέτρου 1,10 καὶ βάθους 0,45, ὅστις ἦτο πλήρης τέφρας οὔτε ὀστᾶ οὔτε ἄλλο τι ἐμπεριεχοῦσης, δύναται δὲ σχεδὸν εἰπεῖν μετὰ βεβαιότητος νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐπιτύμβιος βωμὸς. Πρβλ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 50 καὶ 89.

Ὁ τάφος τ2 ἐπεκαλύπτετο διὰ πλακῶν, ἀλλ' ἦτο ἄκτιστος, ἡ πρὸς τὴν κατωφέρειαν ὅμως (ἤτοι ἡ πρὸς ἀνατολάς) πλευρὰ αὐτοῦ περιεβάλλετο ὑπὸ μιᾶς ὠμῆς πλίνθου. Μῆκος αὐτοῦ 0,45, πλάτος 0,25, βάθος 0,35. Ἐντὸς αὐτοῦ εὐρέθη νεκρὸς παιδίου καθήμενος, ὡς μόνον κτερίσμα ἔχων δακτυλοειδῆς τι σύρμα χαλκοῦν, ὅπερ πιθανῶς ἦτο σφηκωτὴρ τῆς κόμης.

Ὁ τάφος τ3 (μῆκ. 0,55, πλάτ. 0,35, βάθ. 0,35) ἦτο ἄκτιστος ἐπιεκαλυμμένος μόνον διὰ πλακῶν καὶ ἐπεστρωμένος διὰ χαλίκων, ἐφ' ὧν ἔκειτο σεσαθρωμένος ὁ σκελετὸς βρέφους μετὰ τῆς κεφαλῆς πρὸς ΝΔ. Ὡς κτερίσματα παρέκειντο δύο ἀγγεῖα πολὺ μικρά, ὧν τὸ μὲν ἦτο λάγυνος ἀγάνωτος μετὰ μαστοειδοῦς

ἐπ' αὐτοῦ ὑπῆρχον καὶ λειψανα ὠμῶν πλίνθων, ἅτινα ὅμως ὡς ἐκ τῆς γειτονείας τοῦ Γ-Γ' ἦσαν συγκεχυμένα καὶ δὲν διεκρίνοντο ἀσφαλῶς ὅτι ἀπετέλουν τοῖχον ἐπικαθήμενον ἐπὶ τοῦ β'', ὡς ὑπετέθη ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 43 ἔξ. Προσέτι παρατηρήθη πλησίον καὶ στρώμα τι κοκκινολώματος πάχους 0,10 ἐπικαλύπτον τὸν τάφον τ3 καὶ τὰ παρ' αὐτὸν τοιχάρια, ὅπερ ἴσως προήρχετο ἐκ διαλυθεισῶν πλίνθων.

(1) Τοιοῦτος ποὺς ὅμως εὐρέθη καὶ ἐν τῷ πλουσιωτάτῳ τάφῳ τῆς Ἰσίδος. Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 107.

ἀποφύσεως, τὸ δὲ κυανοειδὲς κύπελλον μετὰ ποδὸς διακεκοσμη-
 μένον κατὰ τὸν συνήθη τρόπον τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων.

Νοτιοδυτικῶς τοῦ τάφου τῆς εὐρέθης προσέτι μεγάλη πυρὰ
 μετὰ κεκαυμένων ὄστων ἀνθρώπου καὶ ὀστράκων γεωμετρικῶν
 ἀγγείων, ἧς τὸ δάπεδον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἑβδομον καὶ ὄγδοον
 δόμον τοῦ τοίχου Γ-Γ'. Ἴσως εἰς αὐτὴν ἀνήκεν ἡ ἐν προτέρῳ
 ἀνασκαφῇ ὀλίγον ἀπωτέρω εὑρεθεῖσα ἐσχάρα ἐξ ὠμῶν πλίνθων
 α'' (Πρακτικά 1895 πίν. 1. Πρὸβλ. 'Εφ. Ἀρχ. 1898 σελ. 50).

Κατὰ μῆνα Μάρτιον ἐπισκοπῶν τὰ πρὸ πολλοῦ ὑπὸ Φιλίου
 ἀνεσκαμμένα ἐν τῷ ἱερῷ προϊστορικῶν ἐρείπια, παρετήρησα ὅτι
 ἡ πρὸς ΒΑ γωνία τοῦ μυκηναϊκοῦ περιβόλου τοῦ ἱεροῦ (ἴδε
 Πρακτικά 1887 πίν. 1, θ, Philios, Éleusis pl. h-y, ὀλίγον
 τι πρὸς ἀνατολὰς τῆς πομπικῆς ὁδοῦ) ἦτο τεθεμελιωμένη ἐπὶ
 χώματος, ἐν ᾧ διεκρίνετο στρῶμα τέφρας καὶ κεκαυμένης γῆς,
 ἐσκέφθη δὲ ὅτι τοῦτο ἦτο προϊστορικὴ πυρὰ νεκροῦ, ὁμοία ταῖς
 ἐν τῷ ὑπ' ἐμοῦ ἀνεσκαμμένῳ μέρει τῆς παναρχαίας νεκροπόλεως
 εὑρεθείσαις. Ὑπορῦξας λοιπὸν μετὰ μεγάλης δυσκολίας τὸ ὑπερ-
 κείμενον τεῖχος (1) ἀνέσκαψα τὴν πυρὰν ταύτην μέχρις 0,60
 περίπου ἐνδοτέρω τῆς προσόψεως τοῦ τείχους, εἶδον δὲ ὅτι τὸ
 στρῶμα τῆς τέφρας αὐτῆς σώζεται νῦν εἰς μῆκος 3,50 μ. ἀπὸ τῆς
 γωνίας τοῦ τείχους, ἀναμφιβόλως δὲ θὰ ἦτο πολὺ μεγαλύτερον,
 κατεστράφη δὲ τὸ μὲν κατασκευαζομένου τοῦ προσφυκοδομημένου
 εἰς τὸν μυκηναϊκὸν περιβόλον πολυγωνικοῦ τείχους (Πρακτικά
 1887 πίν. 1, θ, Philios, Éleusis pl. h-h'), τὸ δὲ κατὰ τὴν
 ἀνασκαφὴν τοῦ Φιλίου. Τὸ μέγεθος τοῦτο καὶ ἡ ἐν γένει ὁμοιό-
 της πρὸς τὰς πρότερον ὑπ' ἐμοῦ ἀνεσκαμμένας προϊστορικὰς πυ-
 ρὰς μὲ πείθει ὅτι καὶ αὕτη εἶνε πυρὰ νεκροῦ, καίτοι ἄλλο
 τι ἀσφαλέστερον σημεῖον τούτου δὲν παρετήρησα, (ἀλλ' οὐδὲ

(1) Τὸ ἐξορυχθὲν χῶμα ἀντικατέστησα διὰ λίθων, (μαρμάρων διὰ τὸ εὐδιά-
 κριτον), ἵνα μὴ τὸ τεῖχος μετέωρον ἀπομείναι καταπέση.

πιθανόν ἦτο νὰ παρατηρήσω). Βέβαιον ὁμῶς εἶνε ὅτι τὸ πυρί-
καυστον τοῦτο στρώμα εἶνε πολὺ παλαιότερον τοῦ μυκηναϊκοῦ
περιβόλου τοῦ ἱεροῦ, διότι οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ οἰκοδομηθῇ ἐπι-
γῆς, ἂν αὕτη δὲν ἦτο ἀπὸ μακροῦ χρόνου συμπεπιεσμένη καὶ
στερεά, ὅθεν καὶ οὐδεμία καθίζησις παρατηρεῖται νῦν ἐν τῷ τεί-
χει. Ἐντὸς τῆς τέφρας εὐρέθησαν ἄκαυστα ὄστᾶ ζώου (ἀρνίου
κατὰ πᾶσαν πιθανότητα) καὶ τινα ὄστρακα μυδίων (πάντα λεί-
ψανα τοῦ περιδείπνου βεβαίως), προσέτι δὲ ἱκανὰ ὄστρακα ἀγ-
γείων, ὧν τὰ μὲν ἦσαν ἀγανώτων προϊστορικῶν ἀγγείων ἐξ ἐρυ-
θροῦ πηλοῦ, ἄλλα ἐξ ὁμοίου πηλοῦ ἐστιλθωμένου διὰ τριβῆς, ἐν
ὄστρακον ἐκ πηλοῦ ἐρυθροῦ μετὰ ἐπιχρίσματος ἐκ πηλοῦ ὑποκι-
τρίνου, τεμάχιον νησιωτικοῦ ἀγγείου μεταπεποιημένον εἰς βέμ-
βικα, καὶ τέλος μικρότατον τεμάχιον λεπτοῦ ἀγγείου ἐξ ἐρυθροῦ
πηλοῦ μετὰ παχέος μελανοῦ χρώματος, ὅπερ ἴσως ἀνήκει εἰς τὸ
παλαιότατον εἶδος τῶν μετὰ γανώματος μυκηναϊκῶν ὄστράκων(1).

Ἄλλα προϊστορικὰ ὄστρακα ἀγγείων εὔρον ὁμοῦ μετὰ ὄστων
προβάτου(2) ὑποκάτω τοῦ στρώματος τῆς τέφρας ἐντὸς φυσικῆς
κοιλότητος τοῦ βράχου ὑπαρχούσης πλησίον αὐτῆς τῆς γωνίας
τοῦ εἰρημένου μυκηναϊκοῦ περιβόλου, ἧς ὁ πυθμὴν κεῖται 0,70
περίπου ὑποκάτω τῶν λίθων τοῦ τείχους. Τὰ πλείονα τῶν ὄστρά-
κων προήρχοντο ὡς εἰκὸς ἐξ εὐτελῶν ἀγανώτων ἀγγείων ἐκ πη-
λοῦ ἐρυθροῦ ἢ ξανθοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λεγομένων λυδικῶν
(ἦτοι τῶν ἐκ μέλανος πηλοῦ) εὐρέθησαν ἱκανὰ καὶ ἄλλα ἐκ
τῶν λεγομένων νησιωτικῶν, ὁμοίων τοῖς ἐξ Αἰγίνης γνωστοῖς
(Ἐφημ. Ἄρχ. 1896 πίν. 10 ἀριθ. 1-6. Πρβ. καὶ Ἐφημ.
Ἄρχ. 1898 σελ. 63 ἐξ.). Τὰ τελευταῖα ταῦτα, ἦτοι τὰ νη-
σιωτικὰ ἦσαν τὰ βαθύτατα εὐρεθέντα ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βράχου.

Ἄλλην προϊστορικὴν πυρὰν παρετήρησα ὑποκάτω τῶν λίθων
τοῦ προϊστορικοῦ τοιχαρίου θ'' (Πρακτικὰ 1887 πίν. 1=Phi-
lios, Eleusis, pl. 1.), ἀπέχοντος 7,50 μ. περίπου ἀπὸ τοῦ προ-

(1) Furtwängler - Löschke Myk. Vasen σελ. VII, α' εἶδος τῆς II κατη-
γορίας. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ ὄστρακον τοῦτο πιθανώτατα εἶνε πολὺ νεώτερον τῆς
πυρᾶς κατὰ τύχην παραπεσόν εἰς αὐτήν.

(2) Ἀνεγνώρισεν αὐτὰ ὡς τοιαῦτα ὁ καθηγητὴς τῆς ζωολογίας Ν. Ἀπο-
στολιδης.

ειρημένου μυκηναϊκοῦ περιβόλου πρὸς βορρᾶν. Ἡ τέφρα τῆς πυρᾶς ταύτης εἶνε παχυτάτη καὶ λευκὴ (1) σωζομένη εἰς μῆκος 2,40, προφανῶς δὲ εἶνε πολὺ παλαιότερα τοῦ τοιχαρίου θ'', διότι τοῦτο ὠκοδομήθη ἐπ' αὐτῆς ὡς ἐπὶ στερεοῦ εἰδάφους. Ὁστρακα εὖρον ἐν αὐτῇ ὀλίγα, λυδικὰ καὶ νησιωτικά. Μέγα μέρος τῆς τέφρας ταύτης ἀφῆκα ἀνέπαφον, ἵνα μὴ καταστρέψω ὀλοσχερῶς τὸ ἐπ' αὐτῆς ὠκοδομημένον τοιχαρίον, ἀφοῦ δὲν ἤλπιζον νὰ εὕρω τι σπουδαῖον ἐν αὐτῇ.

Ἄλλοι τάφοι μετὰ γεωμετρικῶν ἀγγείων, ὁμοιότατοι τοῖς κατὰ τοὺς πρὸς νότον πρόποδας τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως, εὐρέθησαν κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Β. Μορφοπούλου ἐν τῷ ὑπογείῳ τῆς νεοδημητρίου οἰκίας αὐτοῦ κειμένης πλησίον τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ μεταξὺ τῆς γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου καὶ τῆς εἰς Θήβας ἀγούσης ἀμαξιτῆς ὁδοῦ, μόλις εἴκοσι βήματα πρὸς ἀνατολὰς τῶν ἐρείπιων τοῦ γνωστοῦ ῥωμαϊκοῦ ὑδραγωγείου καὶ τῆς σημερινῆς ὁδοῦ, ἧτις ἄγει παραπλεύρως τοῦ ὑδραγωγείου τούτου ἐκ τῆς παρὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν πλατείας εἰς τὰ ἐρείπια τῶν Μεγάλων Προφυλαίων. Οἱ τάφοι οὗτοι ἦσαν ἐπίσης εἰς ἀλλεπάλληλα στρώματα διατεταγμένοι, πιθανῶς δὲ καὶ νεώτεροι τάφοι (μετὰ μελκνομόρφων ἀγγείων) ὑπῆρχον αὐτόθι, ἀλλ' οὗτοι ἦσαν κατεστραμμένοι, διότι τὸ ὑπόγειον δὲν ἐσκάφη ὅλον νῦν τὸ πρῶτον, ἀλλ' ἠρῦνθη μόνον ὑπάρχον καὶ πρότερον. Τὸ κατώτατον στρώμα τῶν τάφων κεῖται ἐν τῇ ἄμμῳ τοῦ ἐν χρόνους παλαιότεροις τῶν εὐρεθέντων τάφων αὐτόθεν διερχομένου ἑλευσινιακοῦ Κηφισοῦ (?). Ἡ παλαιότητα αὐτῆ κριτῆ τοῦ ποταμοῦ ἦτο αὐτόθι πολὺ πλατεῖα, διότι κατεῖχεν ἅπαν τὸ πλάτος τοῦ ἐσκαφέντος ὑπογείου, ἐκτεινομένη καὶ περαιτέρω ἐκατέρωθεν· ἀλλ' ὑπῆρχε καὶ ὑψηλότερον ἕτερον στρώμα ἄμμου νεώτερον τῶν τάφων, ἀλλὰ πολὺ μικρον. Οἱ εὐρεθέντες τάφοι ἦσαν τοῦλάχιστον πέντε, ὧν εἰς ὀρυκτός, δύο ὀστεοδόχα ἀγγεῖα καὶ δύο πυραῖ. Ὁ

(1) Πρβλ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 σελ. 68.

(2) Ἴδε τὰ ἐπ' ἐμοῦ γεγραμμένα ἐν Πρακτικοῖς τοῦ 1897 σελ. 105 ἐξ.

ἀξιολογώτατος τῶν τάφων ἀνήκειν εἰς τὸ κατώτατον στρώμα καὶ ἦτο κτιστὸς ἐπικεκαλυμμένος διὰ πλακῶν, ἐμπεριείχε δὲ ὀστεοδόχον ἀμφορέα ὕψους 0,53 σχήματος οἴου ὁ ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1898 πίν. 3 ἀριθ. 8, ἐν ᾧ ὑπῆρχον κεκαυμένα τὰ ὀστᾶ δύο νεκρῶν, τοῦ μὲν παιδικῆς ἡλικίας τοῦ δὲ ἀνδρικῆς. Ὁ ἀμφορεὺς οὗτος ἐν μὲν τῷ λαιμῷ εἶνε διακεκοσμημένος διὰ πολλαπλῆς ὀρθογωνίως τεθλασμένης γραμμῆς, τὴν δὲ κοιλίαν ἔχει μέλαιναν πλὴν δύο τετραγώνων πεδίων ἐκατέροθεν, πληρουμένων δι' ἀλλεπαλλήλων ὀξυγωνίως τεθλασμένων γραμμῶν. Τὸ στόμιον αὐτοῦ ἐπεκάλυπτε ταπεινὴ πυξίς πλουσίως ἐξῶθεν καὶ ἔσωθεν διὰ γεωμετρικῶν κοσμημάτων πεποικιλμένη.

Ἐν τῷ αὐτῷ ὑπογείῳ εὑρέθη καὶ οἰκοδόμημά τι ἐκ συμπηκτων λίθων (ἀρουραίων) τῆς αὐτῆς κατασκευῆς πρὸ τὸ ἐν Πρακτικοῖς 1897 σελ. 105 ἐξ. μνημονευόμενον πρόχωμα τοῦ ποταμοῦ, πιθανῶς δὲ συνέχεται μετὰ τοῦ προχώματος ἀδηλον εἰς τί χρησιμεῖον.

Ἐτέρα ἰδιωτικὴ σκαφὴ ἡ τοῦ Δ. Μεθενίτου ἀπεκάλυψεν ἱκανὰς ἐπιγραφὰς καὶ γλυπτὰ ἀνήκοντα προδήλως εἰς ἴδιον ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ καὶ δὴ παλαιόν, ἧτοι ἤδη ἀπὸ τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος ἰδρυμένον, ὡς ἀποδεικνύει ἡ παλαιότητα τῶν εὑρεθεισῶν ἐπιγραφῶν. Τὰς ἀρχαιότητας ταύτας ὁ Δ. Μεθενίτης λέγει ὅτι εὑρετὰς μὲν τῶρα τὰς δὲ ἄλλοτε (1) ἐν τινι ἀμπέλῳ αὐτοῦ κειμένην παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ἐλευσινιακοῦ Κηφισοῦ ἐν χιλιόμετρον περίπου ἔξω τῆς νῦν κώμης Ἐλευσίνος, ἑκατὸν δὲ περίπου μέτρα πρὸς δυσμὰς τῶν λειψάνων τοῦ γνωστοῦ παλαιοῦ ὕδραγωγείου. Ἐπισκεφθεὶς τὴν ἀμπελον ταύτην εἶδον ἀληθῶς μικρὰ τινα λείψανα μεταγενεστέρων κτισμάτων, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μέρος τοῦτο εἶνε ἐκτεθειμένον εἰς τὰς πλημμύρας τοῦ ποταμοῦ, ὅστις πολλάκις ἀλλάσσει κοίτην ἀναμφιβόλως δὲ καὶ αὐτόθεν διῆλθεν ὄχι ἀπαξ, μοὶ φαίνεται πως δύσκολος ἡ ἴδρυσις ἱεροῦ ἐν τοιαύτῃ θέσει.

Ἀλλὰ τοῦτο εὐκόλως δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ διὰ μικρᾶς ἀνασκαφικῆς ἐργασίας· ἐλπίζων δ' ὅτι τὰ γενόμενα εὐρήματα δύ-

(1) Πρὸς καὶ Ἐφημ. Ἀρχ. 1892 σελ. 115 ὑπόσημ. 3.

νανται νὰ συντελέσωσιν, ὥστε νὰ μὴ ἀναβληθῆ ἐπὶ μακρὸν ἡ ἐπιχειρήσεις τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, σπεύδω νὰ ἀνακοινώσω ἐνταῦθα τὰ ἀξιολογώτερα τῶν ἀρχαίων, ὅσα μοι ἐπέδειξεν ὁ Δ. Μεθενίτης ὡς ἐν τῇ εἰρημένῃ ἀμπέλῳ αὐτοῦ εὑρημένα.

1. Στήλη ἐκ μέλανος ἐλευσινίου λίθου, σχήματος ἀρχαικοῦ, οἶον λ.χ. ἐν Mitth. d. Inst. Athen 1896 σελ. 295 φέρουσα ἄνωθεν τετράγωνον κοιλότητα, ἐν ἣ ἦτο ἐμπεπηγμένον ἀνάθημά τι. Ὑψος αὐτῆς 1,16, πλάτος παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἐπιγραφῆς 0,29, πάχος 0,23. Μέγεθος τῶν γραμμάτων 0,02. Τὰ γράμματα εἶνε ἀμελῶς κεχαραγμένα, τὸ σχῆμα δὲ τῆς στήλης καὶ ἡ ὀρθογραφία τοῦ τρίτου στίχου (ΟΙ=φ) δηλοῦσιν ὅτι δὲν εἶνε νεωτέρα τοῦ τέλους τοῦ Ε' αἰῶνος (τούλάχιστον πολὺ νεωτέρα).

Α Π Α Τ Ο Υ Ρ Ι	Ἀπατούρι-
Ο Ξ Α Ξ Κ Λ Η Π Ι	ος Ἀσκληπι-
Ο Ι Ε Υ Ξ Α Μ Ε Μ Ο	δι εὐξάμενο-
Ξ Α Μ Ε Θ Η Κ Ε Μ	ς ἀνέθηκεν.

2. Βάσις ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μετὰ μέρος τῶν ποδῶν ἀγάλματος νεανίου, ὡς φαίνεται, ἄνωθεν. Πλάτος 0,89, πάχος 0,69, ὕψος 0,24. Ἐκ τῶν ποδῶν ὁ ἀριστερός ἐρείδεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὁ δὲ δεξιὸς εἶνε μετέωρος. Γράμματα μετὰ ἐξογκωμάτων κατὰ τὰ ἄκρα ἀνήκοντα πιθανῶς εἰς τὸν Γ' π. Χ. αἰῶνα· μέγεθος αὐτῶν 0,025.

Ε Π Ι Κ Ρ Α Τ Η Ξ	Ἐπικράτης
Π Α Μ Φ Ι Λ Ο Υ	Παμφίλου
Λ Ε Υ Κ Ο Ν Ο Ι Ε Υ Ξ	Λευκονοιεύς
Α Ξ Κ Λ Η Π Ι Ω Ι	Ἀσκληπιῶ.

3. Πίναξ ἀναθηματικὸς μετὰ ἐμβόλου κάτωθεν. Ὑψος 0,17 ἄνευ τοῦ ἐμβόλου, πλάτος 0,11, πάχος 0,03. Φέρει ἀνάγλυφον μαστὸν γυναικίος.

Ι Σ Ι Α Σ	Ἴσιός
Α Σ Κ Λ Η	Ἀσκλη-
Π Ι Ψ Ε Υ Χ Η Ν	πιῶ εὐχὴν.

4. Πλάξ τετράπλευρος ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου. Ὑψος 0,23, πλάτος 0,27.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΟΣ	Εὐφρόσυνος
ΙΕΡΟΦΑΝΤΟΥΖΑ	ιεροφάντου ζα-
ΚΟΡΕΥΩΝΑΣΚΛΗ	κορεύων Ἀσκλη-
ΠΙΟΥΚΑΙΥΓΙΑΣ	πιού και Ὑγίας
ΑΝΕΘΗΚΕΝΤΟΠ	ἀνέθηκεν τὸ π-
ΡΟΝΑΟΝΚΑΙΤΟ	ρόναον και τὸ-
ΝΟΙΚΟΝΕΠΙΚΑ	ν οἶκον ἐπὶ Κα-
ΛΛΙΚΡΑΤΙΔΟΥ	λλικρατίδου
ΑΡΧΟΝΤΟΣ	ἄρχοντος

5. Πίναξ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἑλλιπῆς ἀνωθεν και πρὸς ἀριστεράν. Πλάτος 0,30, ὕψος 0,23, πᾶχος 0,03. Ἡ πρώτη ἐπιγραφή ὑπάρχει ἐντὸς ἀναγλύφου στεφάνου δάφνης (ἢ ἐλαίας), ἡ δὲ δευτέρα κάτωθι τοῦ στεφάνου.

α'

ΕΙΣΙΔΟΤΟΣ	Εἰσιδότος
ΠΑΡΡΑΣΙΟΥ	Παρρασίου
ΦΥΛΑΣΙΟCΙΕ	Φυλάσιος ἱε-
ΡΑΤΕΥΩΝΑΝΕ	ρατεύων ἀνέ-
ΘΗΚΕ	θηκε.

β'

ΟΡΘΑΓΟΓΑΣ	ΕΙΣΙΔΟΤΟΥ
ΦΥΛΑΣΙΟΣ	ΚΛΕΙΔΟΥΧΟΣ

Ὅρθαγό(ρ)ας	Εἰσιδότου
Φυλάσιος	κλειδοῦχος

6. Τεμάχιον μαρμάρου λευκοῦ ἐκ κυλινδρικήs τινος βάσεως

ἀποτετμημένον, πανταχόθεν ἑλλιπές. Ὑψος 0,065, περίμετρος 0,20.

— ΠΑΙΔΑΛΑΝ
 ΕΒΗΑCΙΝΕ
 ΟΥ

..(π)αῖδα(ς) ἀν-
 [εὔσε]βήα;
 (ΟΥ)

Πλὴν τῶν ἐνεπιγράφων τούτων μνημείων εὐρέθη καὶ ἄγαλμα μαρμαρίνον ἀνδρὸς ἀκέφαλον καὶ τέχνης κακῆς τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἀνάγλυφον μετὰ Πανίσκου ὕψους 0,14 καὶ ἄλλα τινά.

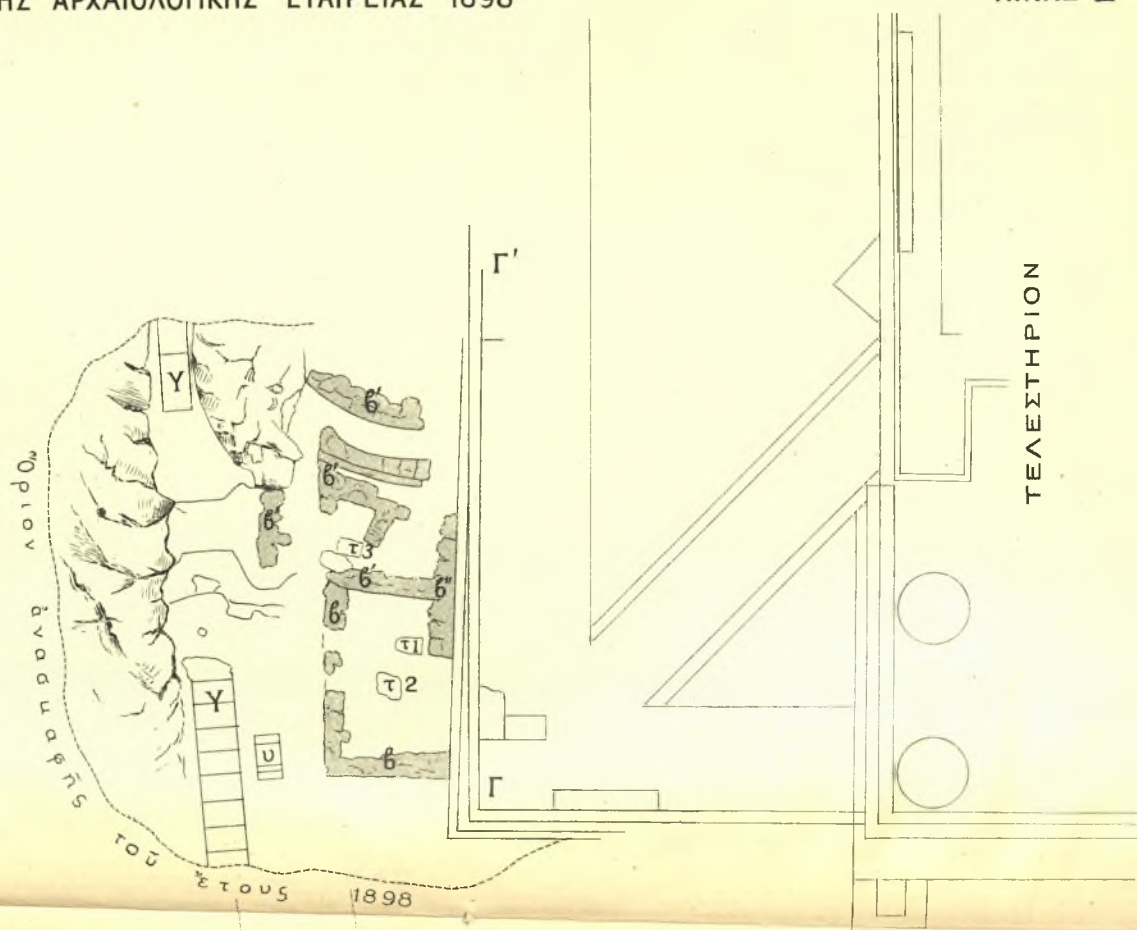
Πλὴν τῆς ἀνασκαφῆς ἐγένετο κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἄλλη ἐργασία ἐν τῷ μουσεῖῳ πρὸς τοποθέτησιν καὶ τακτοποίησιν τῶν νεωτέρων εὐρημάτων, ἧτις ἦτο τὰ μάλιστα δυσχερῆς ἕνεκα τῆς μεγάλης ἐλλείψεως χώρου ἀναποφεύκτους καθιστώσας ἐπανειλημμένας μετακινήσεις τῶν πρότερον ἐν τῷ μουσεῖῳ ὑπαρχουσῶν ἀρχαιοτήτων. Ἰδίως διεσκευάσθη ὁλως ἐξ ὑπαρχῆς ἐν τῶν πέντε δωματίων τοῦ μουσείου, ἧτοι τὸ ἐμπεριέχον πρότερον μὲν τὰ τεμάχια τῶν γλυπτῶν καὶ τὰ μικρότερα ἀκέραια ἀνάγλυφα, νῦν δὲ τὸ κιονόκρανον τῶν Μικρῶν Προπυλαίων. Ἦδη διὰ τῆς νέας διασκευῆς τὸ δωμάτιον τοῦτο περιλαμβάνει σχεδὸν πάντα τὰ τεμάχια, ἅτινα πρότερον περιεῖχε πολὺ καλύτερον δὲ ἐκτεθειμένα, καὶ προσέτι τὸ πλεῖστον μέρος τῶν εὐρημάτων τῆς νεκροπόλεως εὐσυνόπτως κατατεταγμένα κατὰ τάφους. Πάντα τὰ ἐν τῇ νεκροπόλει ὑπ' ἐμοῦ εὐρεθέντα ἀγγεῖα καὶ λοιπὰ ἀντικείμενα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1895 μέχρι τοῦ 1897 κατεγράφησαν λεπτομερῶς ἐν εὐρετηρίῳ περιλαμβάνοντι πλέον τῶν χιλίων ἀριθμῶν. Τὰ δὲ εὐρήματα τοῦ 1898 ἐπίσης εὐσυνόπτως κατὰ τάφους διατεταγμένα ἐκαθαρίσθησαν πάντα ἐκ τῶν χωμάτων καὶ συνεκολληθήσαν δι' ἐργασίας τοῦ Ἰωάννου Παπανικολάου, ὥστε νῦν εἶνε πρόχειρα εἰς μελέτην. Ὁ αὐτὸς Παπανικολάου ἐξετέλεσε καὶ πλείστας ἄλλας συγκολλήσεις παλαιότερων εὐρημάτων, ἐξ ὧν ἄξιον ἰδίας μνείας εἶνε μέγας ἀναθηματικὸς πίναξ πήλινος φέρων ἀνάγλυφον ὄφιν

ἔχων δὲ νῦν ὡς εἶνε συγκεκολλημένος ὕψος μὲν 1,58, πλάτος δὲ 1,05. Ἄπας ὁ πίναξ ἦτο βεβαμμένος διὰ λευκοῦ χρώματος, ἐν δὲ ταῖς φολίσι τοῦ ὄψεως ὑπάρχουσιν ἴχνη καὶ κυανοῦ χρώματος καὶ ἐρυθροῦ. Δυστυχῶς τὸ πλεῖον μέρος τοῦ πίνακος τούτου εἶνε ἠφανισμένον καὶ ἀνεπληρώθη διὰ γύψου, ἀλλ' ἅπαν τὸ μέσον τοῦ σώματος τοῦ ὄψεως συνεπληρώθη μετὰ βεβαιότητος κατὰ ἀσφαλῆ ἴχνη καὶ μόνον ἡ οὐρὰ καὶ ἡ κεφαλὴ εἶνε ἀπλῶς κατ' εἰκασίαν προσθεθειμένοι· ἐκ βεβαίων ἰχνῶν ὁμως ἦτο φανερόν ὅτι ἡ κεφαλὴ ὑψοῦτο ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους τοῦ πίνακος, ὅπως καὶ ἐν τῇ συμπληρώσει. Ὁ πίναξ οὗτος εὑρέθη τῷ 1883 ὑπὸ Φιλίου, φαίνεται δ' ὅτι ἦτο ἀνατεθειμένος ἐν τῷ Τελεστηρίῳ εἰς τινα τῶν χθονίων θεῶν (πιθανῶς τὴν Δήμητρα) ὡς ἐκ τῆς ἐργασίας δὲ φαίνεται ἔργον παλαιότερον τῶν μακεδονικῶν χρόνων. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅτι πῆλινοι πίνακες μικροῦ μεγέθους μετὰ ἀναγλύφου ὄψεως εὑρέθησαν πολλοὶ ἐν Λυκοσοῦρα, ὡς μοι εἶπεν ὁ κ. W. Reichel, ὅστις εἶδεν αὐτοὺς παρὰ τινι χωρικῷ. Καὶ ἐν αὐτῷ δὲ τῷ μουσεῖῳ τῆς Ἐλευσίνος ὑπάρχει τεμάχιον ὁμοίου πίνακος μικροῦ κατὰ τὸ μέγεθος.

Ἡ ἐν Πρακτικοῖς τοῦ 1897 σελ. 91 ἐκφρασθεῖσα ἐλπίς ὅτι ἔμελλον νὰ εὑρεθῶσι καὶ ἄλλα τεμάχια ἐκ τοῦ σκύφου τῆς Ἀνθίπτης ἐπραγματοποιήθη, ὥστε νέα ἔκδοσις αὐτοῦ εἶνε νῦν ἀναγκααιοτάτη.

Δυστυχῶς τὸ μουσεῖον ὑπερεπληρώθη ἀρχαιοτήτων οὕτως, ὥστε ὅχι μόνον τὰ μέλλοντα εὐρήματα δὲν δύναται πλέον νὰ περιλάβῃ, ἀλλ' οὐδὲ τὰ ὑπάρχοντα εἶνε εὐκόλως προσιτά. Πρὸ πάσης ἐπεκτάσεως τῆς ἀνασκαφῆς λοιπὸν ἐπιβάλλεται ἡ ἐπαύξησης τοῦ μουσείου.

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ

(Πρβλ. Πραυτιὰ 1895 πίν. 1.)

